

”נקודה טובה” לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי

גליון ”וישלח” - (גליון 8 שנת תשע”ו, טז’ כסלו תשע”ו, 28, נובמבר, 2015)

ב”ה

”נקודה טובה” לפרשת ”וישלח” - ”לא לעבד לעולם, לא לשרת שום אדם”...

דוד חלפון בשירו ”אשליות” (לחן: ניסים סרוסי), מספר על אנשים החיים באשליה, שכאשר הם יהיו עשירים, הם לא יצטרכו לעבוד לעולם ולא לשרת שום אדם, אלא רק ליהנות מן החיים.

...לא לעבד לעולם

לא לשרת שום אדם

רק הראש בעננים

מטפס שם במרומים

אשליות...

פרשתנו פרשת ”וישלח”, מספרת על מאבקו של יעקב עם המלאך - שרו של עשיר ועל המפגש המורכב עם עשיר. והנה, לאחר כל הקשיים הללו, מגיע יעקב לחנות בעיר שכם, ככתוב: **”ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ פנעו בבאו מפדן ארם ויחן את פני העיר”** (בראשית לג, יח).

מדוע התורה משתמשת כאן בביטוי **”ויחן את פני העיר”**, שהינו יחידאי בתורה?

מה משמעותו של ביטוי שונה, מיוחד ויחיד זה?

חז”ל לומדים מכך, שהביטוי **”ויחן”** מקפל בתוכו לא רק משמעות של מגורים, אלא יותר מזה. יעקב אבינו הגיע לגור בשכם והוא הרגיש צורך להיות שותף, לתרום ולפתח את המקום, מתוך הכרת תודה לאנשי המקום שקרבוהו וקבלוהו כאזרח הארץ (תורה תמימה, בראשית לג, יח, הערה ג).

ומה היתה תרומתו? **”... שמואל אמר שווקים תקן להם...”**. ללמדך, שיעקב אבינו פתח שוק מקומי מרכזי בטבורה של העיר, כדי להקל על הקונים, להרבות תחרות ולהוריד את המחירים. וכל זאת, לרווחתם של אנשי העיר (שם, הערות יג, יד. וראה שם דעות נוספות).

בשולי הדברים נעיר, כי האידיליה בין יעקב אבינו למארחיו אנשי שכם היתה קצרה מאד והסתיימה כאשר שכם בן חמור חטף ועינה את דינה ביתו באלימות רבה ומתוך כפיות טובה.

ממעשה זה של יעקב למדו חז”ל, שחייב אדם להרגיש תודה ולהחזיר טובה למקום שמארח אותו, ככתוב: **”מכאן שצריכין אנו לעשות תקנה (לעשות ”תיקון” ושיפור) כמו שעשו אבותינו הראשונים”** (ירושלמי שביעית פ”ט ה”א).

ומנין למד זאת יעקב? מאדם הראשון. כאשר אדם הראשון נכנס לגן עדן, נותן לו הקב”ה את הרשות והציווי: **”מכל עץ הגן אכל תאכל”** - אכול להנאתך (בראשית ב, טז). אולם לפני כן, מופיע הציווי: **”וינחחו (ה’ את אדם הראשון) בגן עדן לעבדה ולשמרה”** (בראשית ב, טו). - לעבוד ולתחזק את גן עדן. ללמדך, שהעבודה והתרומה לסביבה, קודמות להנאה.

רבי שמעון בן אלעזר אומר שאכן כך נהג אדם הראשון בפועל, **”לא טעם כלום עד שעשה מלאכה”** (אבות דרבי נתן יא, טו). הוא הרשה לעצמו ליהנות מכל הטוב שסביבו, רק לאחר שהתחיל בעבודה, בבחינת **”לעבדה”**.

”נקודה טובה” לפרשת השבוע - רעיון מן הפרשה, במבט עכשווי

מתברר, שאפילו בגן עדן, קודם נותנים ותורמים ורק אחר כך מקבלים ונהנים. ומכאן למד יעקב אבינו שחייב אדם "להשקיע" ולתרום לסביבתו. ממעשה זה של אדם הראשון לומדים חז"ל גם על חשיבותם של המלאכה, אך על כך נרחיב, בפעם אחרת.

נחזור לשיר בו פתחנו: "...לא לעבד לעולם, לא לשרת שום אדם", זו אכן אשליה. לא בגלל שזו שאיפה שלא תוכל להתממש, אלא בגלל שזו שאיפה לא נכונה. כפי שלמדנו במאמר זה, שאפילו בגן עדן, צריך האדם לעבוד ולתרום... עוד לפני שנהנה.

ולסיום, הארה נוספת. לאחר שנגענו בהנאותיו של אדם הראשון מגן עדן, כאן המקום לשאול ולברר, האם ראוי ונכון לאדם ליהנות מן העולם.

על כך משיב ועונה בעל ה"משך חכמה". הקב"ה לא הרשה לאדם לאכול מפירות הגן. הוא ציווה עליו לאכול מהם. והציווי היה חזק ובכפל לשון. "וַיִּצַו ה' אֱלֹהִים עַל הָאָדָם לֵאמֹר מִכָּל עֵץ הַגָּן אָכַל תֹּאכַל" (בראשית ב, טז). ציווי שמשמעותו, תאכל ותינה מן המותר לך ותחיה את נפשך (משך חכמה, שם). אולם, זהו ציווי שבצדו גם הגבלות וגבולות - תינה רק מן המותר לך.

ואכן, מכאן למדו חז"ל, שאדם שלא נהנה מן העולם - מכל הטוב שהקב"ה נתן לו, עתיד ליתן על כך את הדין... (ירושלמי קידושין ד, יב).

האם עולם ההנאה הגשמית הינו מנותק מחייו הרוחניים של האדם?

על כך אמרו חז"ל: "שלשה דברים מרחיבים את דעתו של אדם: אשה נאה, ודירה נאה, וכלים נאים" (ברכות נו ע"ב). ללמדך, שגם ההנאה הגשמית, נועדה כדי להרחיב את דעתו של האדם ועליו להפוך אותה להיות חלק מעולמו הרוחני. כי אדם שנפשו רחבה והוא חי בנחת ובטוב (ללא הגזמה כמובן...), תהיה דעתו רחבה ופנויה כדי להכיל את עולמו הרוחני.

וכך, עסקנו באדם הראשון שזכה ליהנות מפירות גן העדן בברכת ובציווי ה'. אך למד לדעת, שלפני שנהנים, צריך גם לתת, לתרום ולעבוד. ובשולי הדברים עסקנו גם במקומה של ההנאה בחייו של האדם.

מאדם הראשון למד יעקב אבינו "לעבדה" - להכיר טובה, לתרום ולפתח את שכם העיר כאות תודה על שקבלה ואירחה אותו.

ומאדם הראשון ויעקב אבינו, נלמד גם אנו, להשקיע ולתרום לסביבה שלנו - לחברה ולמדינה, לאנושות ולעולם.

ונחתום בדבריו של נשיא ארה"ב ג'ון קנדי, באמרתו הידועה: "אל תשאל מה המדינה שלך יכולה לעשות בשבילך, שאל מה אתה יכול לעשות בשביל מדינתך..."

המרכת שבת life

טובת כול

לכניסה או להסרה מרשימת התפוצה. ניתן לפנות למייל: nekudatova.roth@gmail.com

ארכיון "נקודה טובה": http://www.pirsuma.com/nekuda_tova

נא לשמור על קדושת הגליון ולהכניסו לגניזה לאחר השימוש.

יש לך הערה או הארה? אשמח לקבל למייל הנ"ל. **אהבת? הפץ בין חבריך**